

درس سوم: واج آرای، واژه آرای

موضوع علم بدیع چیست؟ بدیع دو نمود دارد: نمود لفظی، نمود معنوی.

عواملی که موسیقی لفظی را پدید می آورند، بدیع لفظی می خوانیم. بدیع معنوی را در سال های آینده بررسی خواهیم کرد.

تکرار واج و واژه در زبان عادی، پسندیده نیست. اما در زبان ادبی تکرار بر جاذبه، کشش و گوشنوازی سخن می افزاید.

شاعران و نویسندگان متون ادبی یا از تکرار واژه سود م ببرند و یا از تکرار واج یا آوا بهره م یگیرند؛ گاهی کل عبارت یا جمله را هم تکرار می کنند.

واج آرای: تکرار یک واج (صامت یا مصوت) در سخن است؛ به گونه ای که بر موسیقی و تأثیر آن بیفزاید.

خیزید و خز آرید که هنگام خزان است   باد خنک از جانب خوارزم وزان است (منوچهری)

در این بیت، تکرار کدام واج ها بر موسیقی و آهنگ کلام افزوده است؟

مصوت بلند «ا» در بیت، هفت بار تکرار شده است. اگر به موسیقی و آهنگی که از بیت برمی خیزد، دقت کنیم درمی یابیم که تکرار آگاهانه یک مصوت تا چه اندازه در غنای موسیقی این بیت مؤثر بوده و به گوشنوازی آن کمک کرده است. در همین بیت، تکرار صامت های «خ» و «ز» در مصراع اول نیز به عنوان یک عامل ایجاد کننده موسیقی لفظی در خور توجه است.

پیش از اینت بیش از این، اندیشه عشاق بود   مهرورزی تو با ما شهره آفاق بود (حافظ)

در مثال دوم، شاعر صامت «ش» را در پنج واژه آورد هاست؛ یعنی، «ش» بیش از هر صامت دیگری تکرار شده و همین امر بر موسیقی بیت و زیبایی آن افزود هاست. این تکرار را «واج آرای» گفت هاند؛ زیرا آرای های است که از تکرار یک «واج» حاصل می شود.

خوابِ نوشینِ بامدادِ رحیل باز دارد پیاده را ز سبیل سعدی در نمونه بالا، تمامی کلمات مصراع اول با مصوت کوتاه «ا» به هم پیوست هاند. تکرار این مصوت، بر موسیقی بیت افزوده است.